

УДК 371.124:53+51

ВОЛОЩУК Ілона Аркадіївна,кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки,
Криворізький державний педагогічний університет
e-mail: ilon_70@mail.ru**ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ САМОРОЗВИТКУ МОЛОДОГО ВЧИТЕЛЯ**

У статті на основі аналізу наукової літератури розкрито можливості та тенденції використання інформаційно-комунікаційних технологій для забезпечення саморозвитку молодого вчителя. Проаналізовано основні напрямки використання ІКТ молодим вчителем. В результаті дослідження зроблено висновок, що використовувати ІКТ для саморозвитку молодого вчителя потрібно виважено та ретельно підготовлено і продумано, щоб підтримувати його бажання постійно самовдосконалюватися. Також виокремлено перспективні напрямки подальших педагогічних досліджень, а саме: створення методики використання інформаційно-комунікаційних технологій для розвитку творчого потенціалу та забезпечення педагогічного зростання молодого вчителя.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології; молодий вчитель; саморозвиток; педагогічне зростання.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із науковими (практичними) завданнями. Щодня змінюються джерела і способи отримання знань. Це спонукає вчителя творчо підходити до організації навчально-виховного процесу, навчати учня навичкам аналізу отриманих відомостей, умінню шукати і знаходити необхідні знання різними способами та з різних джерел, синтезувати їх та створювати нові. Суспільство потребує нового вчителя, що вмє вчитися сам і усвідомлює необхідність вчитися постійно; здатний реагувати на вимоги часу та відповідати на них; орієнтований не на передачу знань учням, а на навчання способам їх отримання; володіє інноваційними інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ).

Важливого значення набуває проблема професійного самовдосконалення вчителя шляхом цілеспрямованої самоосвітньої діяльності. Розв'язати цю проблему допоможе використання інформаційно-комунікаційних технологій з метою професійного зростання молодого вчителя, формування у нього прагнення до самовдосконалення, саморозвитку та самореалізації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз досліджень з даної проблематики засвідчив той факт, що проблема професійного саморозвитку вчителя розглядається з позиції професійного становлення особистості (С.Г. Вершловський, Н.В. Кузьміна, Т.С. Полякова та ін.), з погляду професійної підготовки (В.А. Сластенін та ін.), професійно-особистісного зростання (В.Ф. Моргун, Н.Ю. Ткачов та ін.), безперервної професійної освіти (Т.В. Кисельова, Л.В. Коновалова, Р.Є. Тимофєєва та ін.).

Основи підготовки майбутніх учителів до використання ІКТ у професійній діяльності викладені в роботах В.В. Арестенка, М.І. Жалдака, О.Б. Красножона, Л.Л. Макаренко, С.А. Ракова та ін.

В.В. Ільчук стверджує, що швидкі темпи інформатизації суспільства, зокрема й освіти, передбачають уміння використовувати ІКТ для поліпшення якості професійної підготовки спеціаліста [1, с. 151].

Є.О. Співаковська вважає, що з розвитком ІКТ дедалі більшого поширення набуває системно-суб'єктний підхід, який кардинально змінює процес професійної підготовки майбутніх фахівців [2, с. 26].

О.М. Кокун розглядає професійне становлення молодих спеціалістів, як безперервний процес набуття особистістю професійної компетентності, яка виражається в саморозвитку та самореалізації в педагогічній діяльності [**Помилка! Джерело посилання не знайдено.**, с. 9].

Інформаційні технології є одним із найважливіших засобів підвищення

інтелектуального рівня людини, якісного поліпшення підготовки майбутніх фахівців, які повинні володіти такими вміннями[4, с. 53–55]:

- використовувати інформаційно-пошукові та інформаційно-довідкові системи для пошуку освітньої, розвивальної інформації та її ефективно застосовувати;
- використовувати мультимедійні енциклопедії, електронні словники, перекладачі та тренажери для інтенсивного мультимедійного навчання;
- використовувати засоби ІКТ для підготовки, супроводу, аналізу й коректування навчального процесу;
- використовувати індивідуальний і диференційований підходи в навчанні на основі ІКТ.

С.М. Соколовська стверджує, що виникнення свідомого прагнення до саморозвитку є наслідком попереднього зовнішнього розвитку, тобто впливу суспільства на особистість через суб'єктивну діяльність вихователів, батьків, викладачів тощо. Особистість, яка виступає не тільки об'єктом, але й суб'єктом становлення, орієнтується на те, щоб зовнішні педагогічні впливи породжували у ній розуміння відмінностей між досягнутим і бажаним. Таким чином, розвиток і саморозвиток у становленні особистості утворюють єдиний процес [5, с. 24].

Шестакова Т.В. виокремлює сутнісні складові професійного самовдосконалення вчителя, що відображають специфіку основних форм його реалізації [6, с. 10]:

- самоосвіта, що спрямовується на оновлення і поглиблення наявних у спеціаліста знань з метою досягнення бажаного рівня професійної компетентності,
- самовиховання, що забезпечує систематичне формування й розвиток позитивних і усунення негативних професійнозначущих рис і якостей;
- самоактуалізація, в ході якої досягається актуалізація і мобілізація в окремий період часу власних сутнісних сил і потенцій педагога.

Використання ІКТ у роботі вчителя дає можливість [7, с. 34]:

- самоосвіти педагога, підвищення його професійного рівня;
- отримувати найсучаснішу інформацію по темі,
- оновлювати навчальний та дидактичний матеріал;
- мати доступ до методичної бази розробок;
- спілкуватися з колегами на різних форумах;
- публікувати свої матеріали та брати участь в обговоренні опублікованих матеріалів;
- брати участь в професійних конкурсах;
- обмінюватися досвідом з колегами з інших регіонів і країн.

Інформаційно-комунікаційні технології є основними у формуванні компонентів професійної ідентичності, оскільки вони дають можливість [8, с. 161]:

- здійснювати пошук та обробку інформації з використанням ІКТ;
- здійснювати адекватну оцінку себе як суб'єкта навчальної та професійної діяльності;
- обирати засоби само- і взаєморегуляції в процесі міжособистісної взаємодії;
- встановлювати контакти з метою з'ясування питань професійної діяльності;
- оптимально використовувати набуту інформацію на практиці з використанням ІКТ.

Використання ІКТ в будь-якому виді пізнавальної або творчої діяльності молодих вчителів сприяє розвитку у молодого фахівця нового типу мислення, що задовольняє вимоги сучасного інформаційного суспільства.

Формулювання мети статті. Мета статті – розкрити шляхи використання інформаційно-комунікаційних технологій в самоосвітній діяльності молодого вчителя для його професійного саморозвитку.

Виклад основного матеріалу з відповідним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Результати аналізу теоретичних досліджень показують, що в процесі професійного

становлення молодого фахівця виникають протиріччя:

- між потребою в удосконаленні професійних компетентностей, які дозволять йому якісно виконувати свої професійні функції, і недостатньою методичною роботою школи в цьому напрямку;
- між потребою у саморозвитку, самореалізації своїх професійних компетентностей і недостатнім використанням інноваційних та інформаційно-комунікаційних технологій у методичній діяльності навчального закладу;
- між можливістю застосування ІКТ під час професійної підготовки та відсутністю методики організації навчального процесу і наявних комп'ютерних програм для формування професійних компетентностей та особистісних якостей майбутніх фахівців;
- між бажанням педагога професійно саморозвиватися й самовдосконалюватися та його готовністю до самоорганізації цих процесів.

Одним із важливих шляхів подолання виокремлених протиріч виступає створення в навчальному закладі сприятливих організаційно-педагогічних умов і використання таких засобів активізації професійного самовдосконалення, які б сприяли розвитку професіоналізму молодого вчителя, пробудженню потреби самоактуалізації, бажання в нього творити свою особистість.

Для розвитку конкурентоспроможності молодих вчителів необхідно запроваджувати різні види мережевих систем, що об'єднують інформаційні ресурси, створюють освітній простір. Вони мають бути орієнтовані на потреби професійної діяльності молодого спеціаліста, потребу у неперервному самовдосконаленні та самореалізації. Важливо, щоб в даній системі доступними і відкритими були будь-які форми дистанційного підвищення кваліфікації, за умови достатнього рівня володіння молодим вчителем інформаційно-комунікаційними технологіями. Така інформаційно-комунікаційна мережева повинна швидко реагувати на освітній попит молодих педагогічних працівників, враховувати різні темпи навчання; інтегрувати формальні і неформальні види освіти. Необхідно створити цілісне освітнє поле для навчання, самоосвіти та взаємонавчання; забезпечити широке використання ІКТ на будь-якому етапі професійної діяльності молодих учителів.

Молодий спеціаліст має навчитися одержувати відповіді на питання про те, які є інформаційні ресурси, де вони розміщені, як можна отримати до них доступ і як їх використовувати з метою підвищення ефективності професійної діяльності за наступними напрямками:

- самоосвіта, тобто вивчення передового педагогічного досвіду провідних українських та зарубіжних науковців;
- підготовка методичних, дидактичних, наочних (у вигляді інтерактивних схем, таблиць, графіків) та атестаційних матеріалів;
- організація позакласної та дистанційної роботи, підготовка учнів до групової проектної роботи та виконання індивідуальних творчих завдань, наприклад, в дистанційних курсах;
- використання в навчальному процесі при самостійній роботі з навчальними інтерактивними моделями, використанні смарт-дошки тощо;
- перевірка навчальних досягнень учнів з предмету (електронні щоденники, журнали);
- участь у предметних олімпіадах, вебінарах, конференціях тощо.

Використання ІКТ в самоосвітній діяльності молодого вчителя дозволить йому ознайомитися з сучасним станом, перспективами розвитку та застосуванням у навчальному процесі педагогічних програмних засобів навчання; специфікою використання сучасного програмного забезпечення для організації і підтримки очного чи дистанційного навчального процесу тощо. Крім цього, підвищить рівень його підготовки в галузі новітніх інформаційних технологій, удосконалив навички самостійної роботи учнів в інформаційних базах даних, мережі Інтернет. Також полегшить розуміння учнями матеріалу, що вивчається, а також спонукатиме їх самих використовувати ІКТ за допомогою власних смартфонів,

планшетів тощо на уроках. Значно розширить можливості ІКТ використання смарт-дошок, а це зробить навчання цікавішим і змістовнішим.

Виходячи з основних принципів організації самоосвітньої роботи молодого вчителя для забезпечення його саморозвитку необхідно:

– безперервно і систематично підвищувати його професійну майстерність упродовж всієї педагогічної діяльності;

– поєднувати знання з науково-теоретичної підготовки, отриманої у вищому навчальному закладі з оволодінням професійними компетентностями, необхідними в інноваційній педагогічній діяльності;

– своєчасно опрацьовувати нові підходи до організації навчального процесу, оволодівати сучасними інформаційними ресурсами;

– диференціювати зміст і методи методичної роботи, впроваджуючи інноваційну діяльність в навчальному процесі.

Висновки і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку.

Головним завданням сьогодні є використовувати та впроваджувати інформаційно-комунікаційних технологій для саморозвитку молодого вчителя виважено та ретельно підготовлено і продумано, щоб підтримувати його бажання вдосконалюватися. Вважаємо самоосвіту вчителя необхідним чинником для його саморозвитку та професійного зростання, ефективної роботи в умовах сучасної освіти.

Перспективи подальших наукових досліджень вбачаємо в створенні методики використання інформаційно-комунікаційних технологій для розвитку творчого потенціалу та забезпечення педагогічного зростання молодого вчителя.

Список використаної літератури

1. Ільчук В.В. Педагогічні умови професійного саморозвитку викладачів фахових дисциплін у вищих аграрних навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 – «Теорія і методика професійної освіти» / В.В. Ільчук. – Вінниця, 2016. – 254 с.
2. Співаковська Є.О. Теоретичні та методичні основи підготовки майбутнього вчителя гуманітарних спеціальностей до професійної діяльності в полісуб'єктному навчальному середовищі: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Є.О. Співаковська. – Тернопіль, 2016. – 36 с.
3. Кокун О.М. Психологічні особливості професійного становлення вчителів / О.М. Кокун // Проблеми сучасної психології. Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. – Київ, 2010. – Вип. 7. – 280 с.
4. Гуревич Р.С. Комп'ютерні технології навчання як засіб дистанційної вищої освіти / Р.С. Гуревич, О.В. Домінський // Шляхи реформування заочної (дистанційної) вищої освіти: Всеукр. наук.-метод. конф., 11–13 жовтня 2000 р. – Київ, 2000. – с. 53–55.
5. Професійний саморозвиток майбутнього фахівця: Монографія / За ред. В.А. Ковальчук. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – 204 с.
6. Шестакова Т.В. Формування готовності майбутніх педагогів до професійного самовдосконалення : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Т.В. Шестакова. – Київ, 2006. – 22 с.
7. Открытое образование – объективная парадигма XXI столетия / под. общ. ред. В.П. Тихонова. – М., 2000. – 288 с.
8. Романишина О.Я. Теоретичні і методичні основи формування професійної ідентичності майбутніх учителів засобами інформаційних технологій : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О.Я. Романишина. – Тернопіль, 2016. – 482 с.

References

1. Ilchuk, V.V. (2016). *Pedagogical conditions of professional self-development of teachers professional disciplines in higher agricultural education* (Ph.D dissertation). Vinnitsa. (in Ukr.).
2. Spivakovskaya, E.A. (2016). *Theoretical and methodological foundations of future teacher of humanities to the profession in polisub'yektnomu learning environment* (Ph.D dissertation). *Thesis*. Ternopol. (in Ukr.).
3. Kokun, A.M. (2010). *Psychological features of professional development of teachers. Problems of modern psychology. Proceedings of the Institute of Psychology. GS Kostyuk APS of Ukraine*. Kyiv, 7. (in Ukr.).
4. Gurevich, R.S., Dominsky, O.V. (2000). *Computer technology as a means of distance learning higher education. Ways of reforming correspondence (distance) higher education: Ukrainian scientific-practical conference, 11–13 October 2000*. Kyiv, 53–55. (in Ukr.).

5. Professional self-development of future specialist: Monograph. (2011). In V.A. Kovalchuk (Ed.). Zhytomyr: Printed Zhytomyr State University. (in Ukr.).
6. Shestakova, T.V. (2006). Formation of future teachers for professional self (Ph.D dissertation). *Thesis*. Kyiv. (in Ukr.).
7. *Open education is an objective paradigm of the 21st century* (2000). In V.P. Tikhonov (Ed.). Moscow. (in Rus.).
8. Romanyshyna, O.J. (2016). *Theoretical and methodological bases of formation of professional identity of future teachers by means of information technologies* (Doctor of Science dissertation). Ternopol. (in Ukr.).

VOLOSHCHUK Iлона,

Ph.D., Senior Lecturer of Pedagogy Department,
Kryvyi Rih State Pedagogical University
e-mail: ilon_70@mail.ru

USE OF INFORMATION-AND-COMMUNICATION TECHNOLOGIES FOR A YOUNG TEACHER'S SELF-DEVELOPMENT

***Abstract.** In the article, on the basis of the analysis of scientific literature, revealed the abilities and the tendencies of the use of information-communication technologies for providing self-development of a young teacher. It is analyzed the basic directions of the use of information-communication technologies by a young teacher, such as: self-education, it means the learning of advanced pedagogical experience of the colleagues, as in Ukraine, as in the other counties of the world; preparation of abstracts, didactic, methodological and certification materials; organization of an after-hour and distance work, preparation of pupils to the group specified work and the fulfilment of individual creative tasks; the use during the lesson with a self-guided work and educational interactive models etc.; checking of educational success of pupils in a subject; participating in distance subject Olympiads, webinars, conferences etc. The result of the research is the development of the methodological recommendations as for organization of the self-education activity of a young teacher with the usage of information-communication technologies. The practical importance of the research is in the fact that the usage of information-communication technologies lets a young teacher to acquaint with the modern condition, perspectives of the development and the appliance of the pedagogical program means of training in the educational process; particularity of the usage of the modern program providing for the organization and support of the full-time or distance educational process etc. In the result of the research is made a conclusion that the usage and the adaption of the information-communication technologies for the self-development of a young teacher should be considered, deliberate and carefully prepared to support his wish for constant self-improvement. Also are found perspective directions of further pedagogical researches, such as: the creation of the methodology of the usage of information-communication technologies for the development of creative potential and ensuring pedagogical growth of a young teacher.*

Key words: ICT; a young teacher; self-development; educational growth.

Одержано редакцією 19.03.2017
Прийнято до публікації 26.03.2017